

12-15 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLERDE BENLİK KAVRAMI

Filiz ADANA

Kafmab Üniversitesi Kars Sağlık Yüksekokulu

Yasemin KUTLU

Istanbul Üniversitesi Florence Nightingale

Hemşirelik Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışma İstanbul ilinde 12-15 yaş grubu arasındaki adolesanların benlik kavramını belirlemek amacı ile "tanımlayıcı" ve "ilişki arayıcı" bir çalışma olarak planlanmıştır.

Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı Kağıthane İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Kağıthane ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı kura yöntemi ile belirlenen 4 ilköğretim okulunda öğrenim gören, araştırma kriterlerine uyan 113 erkek (%50.9), 109 kız (%49.1) toplam 222 öğrenci oluşturmuştur.

Öğrencilere kendilerini tanıttıcı anket formu ve Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-Kavramı Ölçeği (P.H.Ç.Ö.Ö.) uygulanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde; aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzdeler testi, t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), ki-kare (chi-square) yöntemi kullanılmıştır.

Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği puanı ($X = 57.43 \pm 10.58$) olup; "davranış ve uyum" alt boyutundan alınan puan ($X = 11.50 \pm 2.72$) en yüksek bulunmuş; cinsiyetin, başarı düzeyinin sağlık sorunlarının, anne-babanın birlikte yaşama durumunun, üvey ebeveynine sahip olmanın çocukların benlik kavramı üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Adolesan, Benlik kavramı, Hemşirelik.

SELF CONCEPTS OF THE 12-15 AGE GROUP STUDENTS

SUMMARY

The present study had been planned as a descriptive and correlation research study in order to determine the self concept of the children between the ages of 12-15 in Istanbul.

The research had been done on the students who have been educated in the 6.,7. And 8. classes of the primary schools of Ministry of Education Kağıthane District Directorate of Education. The samples of the research were 222 children obtaining the research criteria, who have been educated in 4 primary schools selected in lots among the schools of Kağıthane District Directorate of Education

The students were given both questionnaires describing themselves and Self Concept Scale in Children of Piers Harris.

To evaluate the data; those methods were used; arithmetic average, standard deviation, frequency, percentage examine, student t-test, one way analysis of variance (ANOVA), chi square method.

It was found that, sexuality, achievement level, health troubles, state of the parents (living together or separated), having step-parents are supposed to be effective on childrens self concept; and also Self Concept Scale in Children of Piers Harris Children points ($\bar{X} = 57.43 \pm 10.58$) and "Behaviour and adaptation" sub group points ($\bar{X} = 11.50 \pm 2.72$) are found as maximum.

Key Words: Adolescent, self concept, nursing.

GİRİŞ

Adolesan dönemi; çocuk davranışlarından yetişkin davranışlarına doğru yeni uyumlar geliştirilen bir dönemdir. Sosyolojik olarak da başkalarına bağımlı çocuktan kendine yeterli yetişkinliğe geçiş dönemidir (Baş 1990, Sorensen, Lunckman 1986, Şehiraltı 1985).

Bu dönemde kendisinin nasıl biri olduğu, neye benzediği, kendisi hakkında neler hissettiği adolesanı en çok düşündüren sorulardır. Bunlara yanıt ararken de kendilik algılarını araç olarak kullanırlar. Adolesan döneminde içsel faktörlerin yanı sıra çevresel faktörlerin de etkisiyle gelişen benlik ile ilgili algılamalar, sonuçta adolesanın kendisine yaklaşım biçimini belirler. Bu yaklaşım biçiminin kendisine karşı kazandığı tutumun yönü, yani kendisi hakkında olumlu veya olumsuz bakış açısına sahip olması, kendisini değerli ya da değersiz görmesi kendilik saygısını belirler (Çuhadaroğlu 1986, Tekarşlan, Kılınç ve ark 2000, Whaley, Wong 1989).

Kişi yaşam boyu gelişen bir varlıktır ve bu süreç boyunca iyi bir benlik gelişimi ruh sağlığı açısından önemlidir (King 1998, Dedehayır 2005).

Benlik 4 bölümden oluşmaktadır. Bunlar kimlik, beden imajı, benlik saygısı ve rollerdir.

Bugün benlik (self) ve ego hakkında yazılanların çoğu dolaylı ya da dolaysız olarak William James'den gelmektedir. James, benliği en genel

anlamda bir insanın kendisi olarak tanımlamıştır. Ona göre benliği insanın kendi bedeni, özellikleri, becerileri, sahip oldukları, kendi ailesi, arkadaşları ya da düşmanlarının bütünü oluşturur (Bracken 1994, Dedehayır 2005, Hall 1985).

Charles H. Cooley'e göre diğerlerinin doğrudan düşüncesi olmaksızın benlik olmaz. Cooley 'Ayna Benlik' (Looking- Glass Self) dediği kavramı, çocuğun başka önemli kişilere dayanarak benliğini yapılandırması olarak tanımlar. Benlik kavramı, diğer insanlara nasıl görüldüğümüz ve bu görünüşün onlar tarafından nasıl değerlendirildiğine dair görüşlerimizi yansıtır (Dedehayır 2005).

Baldwin'e göre benlik kavramı daha ziyade bireyin diğerleri ile karşılıklı bağımlılığının bir ürünüdür. Baldwin kişinin kendini kendi sosyal çevresinden ayırarak bir birey olarak tek başına hayatını sürdürmesinin imkansız olduğunu savunur. Sosyal sınır, benlik bilinci gelişmeye başlarken kurulur ve köklenir (Pervin 1989).

Benlik ile ilgili etkin kuramcılardan biri de Mead'dır. Mead'a göre benlik kavramı önemli kişilerin bütünüyle ona ilettiği düşüncelerin bir yansımasıdır. Toplum bireye benlik imajlarını ya da kendilik seviyelerini keşfettiği bir "Ayna Benlik" (Looking Glass) sağlar (Gergen 1986).

Benlikle en fazla ilgilenen kuramcılardan biri de Carl Rogers'dır. Rogers'a göre benlik, bir kişinin kendi hakkındaki tutarlı inanışlar ve algılamalar setinden oluşan bir organizasyondur. Bu organizasyon bir kişinin kim olduğu ve ne yaptığı ile ilgili farkındalığı kapsar ve dünyayı algılayışıyla davranışlarını etkiler (Gross 1992, Pervin 1989).

Benlik ve benlik anlayışı, birbiriyle ilgili öğeleriyle bebeklik çağında gelişmeye başlar ve hayat boyu gelişmeye devam eder. Bu gelişim süreci içinde de benlik bir çok faktörden etkilenir. Yapılan çalışmalarda, olumlu benlik kavramının; sosyal uyum, kişilerarası ilişkilerde yeterlilik ile ilişkisi olduğu, benlik değeri ile eğitim başarısı arasında pozitif bir ilişki bulunduğu, düşük benlik değerinin, psikoza kadar değişen, patolojik durumların ortaya çıkmasında bir etken olduğu bildirilmiştir (Aştı 1997, Carson 1996).

Okul sağlığı hemşireliği, okul çocuğunun sağlığını koruyup, devam ettirmede kilit rol oynamaktadır. Öğrenmeyi güçleştiren sağlıkla ilgili engelleri ortadan kaldırmayı ve optimal sağlık düzeyini sürdürmek suretiyle, eğitimde

başarıyı artırmayı amaçlayan okul sağlığı hemşireliği okul çocuğunun sağlığının korunması, yükseltilmesi ve devam ettirilmesinde çeşitli roller üstlenmiştir. Bu rol ve işlevler sağlıklı ve özgüvenli çocuklar yetiştirmekten kendini gerçekleştirmeye kadar ulaşan geniş bir alanı kapsamaktadır (Güngörmüş 1986, Erdoğan 1995, King 1998).

Bu çalışma İstanbul ilinde 12-15 yaş grubu arasındaki adolesanların benlik kavramını belirlemek amacı ile “tanımlayıcı” ve “ilişki arayıcı” bir çalışma olarak planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı Kağıthane İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Kağıthane ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı kura yöntemi ile belirlenen 4 ilköğretim okulunda öğrenim gören, araştırma kriterlerine uyan (araştırmaya katılma konusunda istekli ve 9-12 yaşları arasında) 113 erkek (%50.9), 109 kız (%49.1) toplam 222 öğrenci oluşturmuştur.

Veri toplama aracı olarak öğrencilere kendilerini tanıttıcı anket formu ve Piers Harris’in Çocuklar için Öz-Kavramı Ölçeği (P.H.Ç.Ö.Ö.) uygulanmıştır.

Anket Formu: Anket formu literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan ve öğrencilerin kendisini tanıttıcı 12 adet kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır.

Piers Harris’in Çocuklar için Öz-Kavramı Ölçeği: Çocukların öz güvenlerini ve öz kavramlarını, kendileriyle ilgili algılamalarını ve değerlendirmelerini ölçmek için kullanılan E.V.Piers ve D.Harris’in (1969) geliştirdiği Melike Çataklı ve Necla Öner (1987) tarafından Türkçe’ye uyarlamasının yapıldığı Piers Harris Çocuklar için Öz-Kavramı Ölçeği 80 maddeden oluşmuş olup 6 alt testi vardır.

1. Mutluluk ve doyum (13 madde),
2. Kaygı (13 madde),
3. Popülerite, sosyal beğenirlik ya da gözde olma (11 madde)

4. Davranış ve uyum (16 madde),
5. Zeka ve okul durumu (7 madde),
6. Bedensel görünüm ve nitelikleri (10 madde).

Verilerin değerlendirilmesi: Verilerin değerlendirilmesinde Parametrik (sürekli) değişkenlerde aritmetik ortalama ve standart sapma, nonparametrik (sürekli) değişkenlerde ise frekans ve yüzdeler testi, iki grup ortalamasını karşılaştırmak için t-testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmamızda, Öğrencilerin % 50.9'unun (113 kişi) erkek, %49.1'inin (109 kişi) kız olduğu; % 82'sinin (182 kişi) İstanbul doğumlu olduğu; %78.8'inin (175 kişi) herhangi bir sağlık sorununun olmadığı; %43.2'sinin (96 kişi) sınıfta orta sıralarda oturduğu; % 54.5'inin' (121 kişi) başarı durumunu iyi seviyede olarak algıladıkları; % 50.9'unun (113 kişi) derslerini yapmada yardımcı birinin olmadığı; % 59.5'inin (132 kişi) sporla ilgilendiği; % 41.5'nin (91 kişi) annesinin çocuğa 1 saatten az zaman ayırdığı; % 37.4'ünün (83 kişi) babasının çocuğa hiç zaman ayırmadığı; %91'inin anne-babasının hayatta olduğu; %95.5'inin evinde üvey aile üyesi bulunmadığı; %83.8'inin anne-babasının birlikte yaşadığı; %79.3'ünün anne babasının arasında akraba evliliğinin olmadığı bulunmuştur.

Tablo 1. Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavram Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar

P.H.Ç.Ö.Ö.	En küçük	En büyük	\bar{X}	S.S.
Bedensel görünüm ve nitelikleri	0.00	10.00	7.35	2.27
Popülerite,sosyal beğenirlik ya da gözde olma	2.00	11.0	8.97	2.21
Kaygı	0.00	13.00	6.76	2.73
Davranış ve uyum	3.00	16.00	11.50	2.72
Mutluluk ve doyum	0.00	13.00	9.60	2.72
Zeka ve okul durumu	0.00	7.00	4.49	1.53
TOPLAM	26.00	77.00	57.43	10.58

Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği puanı ($\bar{X} = 57.43 \pm 10.58$) olup; "davranış ve uyum" alt boyutundan alınan puan ($\bar{X} = 11.50 \pm 2.72$) en yüksek bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 2. Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavram Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar ile çocukların ifade ettikleri başarı düzeyinin karşılaştırılması

P.H.Ç.Ö.Ö./ DÜZEYİ	BAŞARI		KÖTÜ		ORTA		İYİ		F	p
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.		
Bedensel görünüm ve nitelikleri	5.36	3.13	6.88	2.31	7.88	1.98	10.12	0.000		
Popülerite, sosyal beğenirlik ya da gözde olma	7.72	2.79	8.35	2.38	9.55	1.84	10.14	0.000		
Kaygı	4.72	2.32	5.94	2.40	7.56	2.74	13.63	0.000		
Davranış ve uyum	9.00	2.64	10.72	2.86	12.31	2.30	15.46	0.000		
Mutluluk ve doyum	6.90	3.64	8.72	2.82	10.51	2.14	19.59	0.000		
Zeka ve okul durumu	3.45	1.86	4.45	1.52	5.44	1.29	18.88	0.000		
TOPLAM	45.18	12.37	53.03	10.24	61.81	8.25	32.89	0.000		

Tablo 2.'de Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar ile başarı düzeyleri karşılaştırılmış; "bedensel görünüm ve nitelikleri" "popülerite, sosyal beğenirlik ya da gözde olma" "kaygı" "davranış ve uyum" "mutluluk ve doyum" "zeka ve okul durumu" alt boyutlarından aldıkları puanlar başarısını iyi olarak algılayanların, orta ve kötü olarak algılayanlara göre daha yüksek ($F= 10.12$; $p=0.000$; $F=10.14$; $p=0.000$; $F=13.63$; $p=0.000$; $F=15.46$; $p=0.000$; $F=19.59$; $p=0.000$; $F=18.88$; $p=0.000$); başarısını iyi olarak algılayanların orta ve kötü olarak algılayanlara göre, başarısını orta olarak algılayanların kötü olarak algılayanlara göre daha yüksek ($F=32.89$; $p=0.000$) bulunmuştur.

Tablo 3. Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavram Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile evde üvey aile üyesinin varlığının karşılaştırılması

P.H.Ç.Ö.Ö/ÜVEY ÜYESİ OLMASI	AİLE		YOK		VAR		t	p
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.		
Bedensel görünüm ve nitelikleri	7.48	2.17	4.60	2.83	4.049	0.000		
Popülerite, sosyal beğenirlik ve gözde olma	9.12	2.11	5.90	2.28	4.700	0.000		
Kaygı	6.85	2.74	4.90	1.91	2.227	0.027		
Davranış ve uyum	11.63	2.62	8.80	3.52	3.279	0.001		
Mutluluk ve doyum	9.82	2.49	5.00	3.43	5.864	0.000		
Zeka ve okul durumu	5.00	1.48	3.80	2.09	1.788	0.100		
TOPLAM	58.18	9.88	41.50	12.89	5.144	0.000		

Tablo 3'te Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavram Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile evde üvey aile üyesinin bulunma durumu karşılaştırılmış ve P.H.Ç.Ö.Ö. ve tüm alt boyutlarında evde üvey aile üyesi bulunanlarla bulunmayanlar arasında anlamlı fark ($t=4.049$; $p=0.000$; $t=-4.700$; $p=0.000$; $t=2.227$; $p=0.027$; $t=3.279$; $p=0.001$; $t=5.864$; $p=0.000$; $t=1.788$; $p=0.100$; $t=5.144$; $p=0.000$) bulunmuştur.

Tablo 4. Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavram Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Anne-babanın birlikte yaşama durumunun karşılaştırılması

P.H.Ç.Ö.Ö/ANNE-BABANIN BİRLİKTE YAŞAMASI	BİRLİKTE YAŞIYOR		AYRI YAŞIYOR		t	p
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.		
Bedensel görünüm ve nitelikleri	7.68	2.03	5.66	2.70	4.246	0.000
Popülerite, sosyal beğenirlik ve gözde olma	2.26	2.04	7.47	2.46	4.104	0.000
Kaygı	6.96	2.67	5.75	2.86	2.462	0.015
Davranış ve uyum	11.85	2.51	9.69	3.08	4.540	0.000
Mutluluk ve doyum	10.00	2.36	7.55	3.51	4.008	0.000
Zeka ve okul durumu	5.15	1.44	3.88	1.58	4.734	0.000
TOPLAM	59.25	9.23	48.00	12.12	5.283	0.000

Tablo 4'te Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile anne-babanın birlikte yaşama durumu karşılaştırılmış ve P.H.Ç.Ö.Ö. ve tüm alt boyutlarında anne-babası birlikte yaşayan ve yaşamayan çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı fark ($t=4.246$; $p=0.000$; $t=-4.104$; $p=0.000$; $t=2.462$; $p=0.015$; $t=4.540$; $p=0.000$; $t=4.008$; $p=0.000$; $t=4.734$; $p=0.000$; $t=5.283$; $p=0.000$) bulunmuştur.

Tablo 5. Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavram Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile sağlık sorunu varlığı karşılaştırılması

P.H.Ç.Ö.Ö./Sağlık Sorunu	YOK		VAR		t	p
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.		
Bedensel görünüm ve nitelikleri	7.52	2.15	6.72	2.61	2.161	0.032
Popülerite, sosyal beğenirlik ve gözde olma	9.14	2.12	8.34	2.46	2.239	0.026
Kaygı	6.95	2.72	6.06	2.67	1.995	0.047
Davranış ve uyum	11.65	2.65	10.95	2.93	1.554	0.122
Mutluluk ve doyum	9.86	2.46	8.64	3.39	2.324	0.024
Zeka ve okul durumu	4.93	1.50	4.97	1.63	0.165	0.869
TOPLAM	58.22	9.96	54.46	12.30	1.932	0.058

Tablo 5'te Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile sağlık durumu karşılaştırılmış ve "bedensel görünüm ve nitelikleri", "popülerite, sosyal beğenirlik ve gözde olma", "kaygı", "mutluluk ve doyum" alt boyutlarında sağlık sorunu olan ve olmayan çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı fark ($t=2.161$; $p=0.032$; $t=-2.239$; $p=0.026$; $t=1.995$; $p=0.047$; $t=2.324$; $p=0.024$) bulunmuştur.

Tablo 6. Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavram Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile cinsiyetlerinin karşılaştırılması

P.H.Ç.Ö.Ö./CİNSİYET	KIZ		ERKEK		t	p
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.		
Bedensel görünüm ve nitelikleri	7.57	2.28	7.14	2.25	1.430	0.154
Popülerite, sosyal beğenirlik ve gözde olma	9.17	2.21	8.78	2.21	1.301	0.195
Kaygı	6.11	2.81	7.38	2.51	3.548	0.000
Davranış ve uyum	12.10	2.59	10.92	2.73	3.270	0.001
Mutluluk ve doyum	9.26	2.78	9.93	2.64	1.845	0.660
Zeka ve okul durumu	5.19	1.54	4.70	1.49	2.380	0.018
TOPLAM	58.01	11.09	56.86	10.08	0.809	0.419

Tablo 6'da Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile cinsiyetleri karşılaştırılmış ve "kaygı", "davranış ve uyum", "zeka ve okul durumu" alt boyutlarında kız ve erkek çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=3.548$; $p=0.000$; $t=3.270$; $p=0.001$; $t=2.380$; $p=0.018$) bulunmuştur.

TARTIŞMA

Benlik, yaşantımızın en önemli yönlerinden biridir. Benlik kavramı veya öz-kavram insan kişiliğinin temelinde bulunan ve çok önemli olan algı, duygu ve düşüncelerin bütünü olarak tanımlanır.

Çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği puanı ($X = 57.43 \pm 10.58$) olup; "davranış ve uyum" alt boyutundan alınan puan ($X = 11.50 \pm 2.72$) en yüksek bulunmuştur (Tablo 1).

Aştı'nın (1997) 12-16 yaş grubu öğrencilerde yaptığı çalışmada benlik kavramının 53.97 ± 9.71 ; Altınsoy'un (2) 1999'da 9-16 yaş grubunda yaptığı çalışmada çocukların benlik kavramının 60.13 ± 9.77 olduğunu bulması, Candemir'in (2000) 12-15 yaş grubunda yaptığı çalışmada çocukların benlik kavramının 58.36 ± 9.95 olduğunu bulması bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Yine Altınsoy'un (1999) araştırmasında ailesiyle birlikte yaşayan çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği alt boyutlarından

aldıkları puanlarda “davranış ve uyum” alt boyutundan alınan puanın en yüksek bulunmuş olması bulgularımızı desteklemektedir.

Bunun aksine Aştı'nın (1997) araştırmasında; çocukların Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlarda “popülerite, sosyal beğenirlik ya da gözde olma” alt boyutundan alınan puan en yüksek bulunmuştur. Aştı'nın yaptığı çalışmayla bulgularımız çelişmektedir.

Güven duygusu, çocuğun sınıf içindeki uyumunda olduğu kadar, ders başarısında da büyük önem taşır. Olumsuz çevre koşullarında yetişen ya da herhangi bir sebeple uyum ve davranış bozukluğu gösteren çocuğun yetenekleri keşfedilerek, güven duygusunun pekişmesi, onun eğitimi ve öğrenimi açısından büyük önem taşır.

Tablo 2.'de Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar ile başarı düzeyleri karşılaştırılmış; “bedensel görünüm ve nitelikleri” “popülerite, sosyal beğenirlik ya da gözde olma” “kaygı” “davranış ve uyum” “mutluluk ve doyum” “zeka ve okul durumu” alt boyutlarından aldıkları puanlar başarısını iyi olarak algılayanların, orta ve kötü olarak algılayanlara göre daha yüksek ($F= 10.12$; $p=0.000$; $F=10.14$; $p=0.000$; $F=13.63$; $p=0.000$; $F=15.46$; $p=0.000$; $F=19.59$; $p=0.000$; $F=18.88$; $p=0.000$); Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeğinden aldıkları puanlar başarısını iyi olarak algılayanların orta ve kötü olarak algılayanlara göre, başarısını orta olarak algılayanların kötü olarak algılayanlara göre daha yüksek ($F=32.89$; $p=0.000$) bulunmuştur.

Bu durum bize çocuğun benlik kavramının yüksek olmasının okul ve daha sonraki yaşamını olumlu olarak etkileyeceğini düşündürmektedir.

Tablo 3'te Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile evde üvey aile üyesinin bulunma durumu karşılaştırılmış ve P.H.Ç.Ö.Ö. ve tüm alt boyutlarında evde üvey aile üyesi bulunan ve bulunmayan çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=4.049$; $p=0.000$; $t=-4.700$; $p=0.000$; $t=2.227$; $p=0.027$; $t=3.279$; $p=0.001$; $t=5.864$; $p=0.000$; $t=1.788$; $p=0.100$; $t=5.144$; $p=0.000$) bulunmuştur.

Bu durum bize evde üvey aile üyesinin bulunmasının çocuğun benlik kavramını olumsuz etkilediğini düşündürmektedir.

Tablo 4'te Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile anne-babanın birlikte yaşama durumu karşılaştırılmış ve P.H.Ç.Ö.Ö. ve tüm alt boyutlarında anne-babası birlikte yaşayan ve yaşamayan çocukların puanları arasında anlamlı bir fark ($t=4.246$; $p=0.000$; $t=-4.104$; $p=0.000$; $t=2.462$; $p=0.015$; $t=4.540$; $p=0.000$; $t=4.008$; $p=0.000$; $t=4.734$; $p=0.000$; $t=5.283$; $p=0.000$) bulunmuştur.

Güngörmüş'ün baba yoksunluğu yaşayan çocukların benlik kavramlarının olumsuz etkilendiğini bulması bulgularımızı desteklemektedir.

Tablo 5'te Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile sağlık durumu karşılaştırılmış ve "bedensel görünüm ve nitelikleri", "popülerite, sosyal beğenirlik ve gözde olma", "kaygı", "mutluluk ve doyum" alt boyutlarında sağlık sorunu olan ve olmayan çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=2.161$; $p=0.032$; $t=-2.239$; $p=0.026$; $t=1.995$; $p=0.047$; $t=2.324$; $p=0.024$) bulunmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda sağlık sorunu olan çocukların bu sorun nedeniyle benlik kavramlarının, özellikle de benlik kavramı ölçeği alt boyutlarından bedensel görünüm ve nitelikleri", "popülerite, sosyal beğenirlik ve gözde olma", "kaygı", "mutluluk ve doyum" durumlarının olumsuz etkilendiği düşünülmektedir.

Tablo 6'da Piers Harris'in Çocuklar İçin Öz-kavramı Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile cinsiyetleri karşılaştırılmış ve "kaygı", "davranış ve uyum", "zeka ve okul durumu" alt boyutlarında kız ve erkek çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=3.548$; $p=0.000$; $t=-3.270$; $p=0.001$; $t=2.380$; $p=0.018$) bulunmuştur.

Haktanır ve Baran'ın (1998) çalışmalarının bulgularımızı desteklemesine rağmen; Onur'un (1981), Şehiraltı'nın (1985) ve Çuhadaroğlu'nun (1986) yaptıkları araştırmalarda kız ve erkek çocuklar arasında bir fark bulunmamış olması bulgularımızla çelişmektedir.

SONUÇ

Çocukların benlik kavramı puanları kızlarda $\bar{X}=58.01\pm 11.09$; erkeklerde $\bar{X}=56.86\pm 10.08$ olup cinsiyetin, başarı düzeyinin, sağlık

sorunlarının, anne-babanın birlikte yaşamasının ve üvey ebeveyni olmanın çocukların benlik kavramı üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur.

ÖNERİLER

Elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Araştırmanın genellenebilmesi için farklı öğrenci ve aile gruplarıyla da çalışma yapılması ve benlik kavramı gelişimini etkileyen diğer faktörlerin de (öğretmen, kardeş, akran grupları v.b.) çalışmalarda ele alınması.
- Okullarda benlik kavramı gelişimiyle ilgili eğitimlerin ele alınması.

KAYNAKLAR:

- Aştı N (1997). Ergenlerde kendilik kavramı ile aile ve ruh sağlığı ilişkisi. XIX. Pediatri Günleri Çocuk ve Adolesan Hastalıklarına Psikososyal Yaklaşım Programı ve Özet Kitabı, Türkiye Milli Pediatri Derneği, Grafik Sanatlar Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. İstanbul, 17.
- Altınsoy Y (1999). Aile ortamında ve yetiştirme yurtlarında yetişen 9-16 yaş grubu çocuk öz-kavramlarının karşılaştırılması, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bracken B.A, Mills B.C (1994). School Counselors Assesment of Self-Concept: A comprehensive review of 10 instruments. The Sch Counselor, 14-31.
- Candemir F (2000). Anne-baba tutumlarının çocuktaki benlik kavramı üzerine etkisi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Carson V.B. Arnold E.N (1996). Mental Health Nursing: The Nurse- Patient Journey. W.B. Saunders Company, Philedelphia, 151-162.
- Çuhadaroğlu F (1986). Gençlerde benlik saygısı ile ilgili bir araştırma. XXI. Ulusal ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Mimeray Ofset, İstanbul.
- Erdoğan S (1995). Sağlıklı Gençlik İçin Hemşirelik. Hemşirelik Bülteni, İstanbul, 9 (38), 97-104.
- Güngörmüş O (1986). Baba yoksunluğunun benlik kavramına etkisi ve babasız öğrencilerin problemlerinin hangi alanlarda yoğunlaştığının saptanması, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,90.
- Haktanır G., Baran G (1998). Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, Ankara, 5 (3), 134-141.
- King A.K (1998). Self concept and self esteem: Clarification of terms. Journal of School Health, February 67 (2), 68-70.

- Onur E.P (1981). Self Esteem in Children and It's Antecedents. Y.Y.L.T. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Şehiralı M (1985). Adolesanda benlik kavramı, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul, 2-13
- Bektaş M (2002). Sağlığı geliştirme konusunda verilen eğitimin benlik kavramı, kaygı düzeyi ve olumlu sağlık davranışlarında bulunma durumuna etkisinin incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Baş S (1990) Ergenlik çağıının ruhsal özellikleri. Türk Hemşireler Dergisi, Ankara,39 (2), 31-33.
- Gergen J.K., Gergen M.M (1986) Social Psychology. 2. Edition, Springer Verlag, New York.
- Gross R.D (1992) Psychology the Science of Mind and Behavior. 2. Edition, Hodder and Stoughton, New York.
- Hall G.S., Lindzey G (1985) Introduction to Theories of Personality. John Wiley and Sons, New York.
- Pervin A.L (1989) Personality theory and research. John Wiley and Sons, New York.
- Sorensen K.C,Lunckman J (1986) Basic Nursing : A Psycho- Physiologic Approach. 2.Ed. W.B. Saunders Company, Phyladelphia, 16-23.
- Whaley L.F, Wong D.L (1989) Essentials of Pediatric Nursing. 3. Edition, The Mosby Company, Missouri,426-467.
- Dedehayır H (2005). İletişim ve benlik kavramı, Kaynak Dergisi, Ocak-Mart, 21.